

CO₂-PRESTATIELADDER®

Samen zorgen voor minder CO₂

DE CO₂- PRESTATIELADDER VOOR OVERHEDEN

WAT KUNT U MET DE CO₂-PRESTATIELADDER?

- 1 VERDUURZAMEN VAN DE (OVERHEIDS)ORGANISATIE**
Certificeren op de CO₂-Prestatieladder
- 2 MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD INKOPEN**
Inkopen en aanbesteden met de CO₂-Prestatieladder
- 3 HANDHAVEN**
Handhaven van milieu wet- en regelgeving

INHOUDSOPGAVE

WAT KUNT U MET DE CO₂-PRESTATIELADDER?

Als overheid kunt u de CO₂-Prestatieladder op drie verschillende manieren gebruiken:

- 1**
VERDUURZAMEN VAN DE (OVERHEIDS)ORGANISATIE p. 4
Certificeren op de CO₂-Prestatieladder
- 2**
MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD INKOPEN p. 6
Inkopen en aanbesteden met de CO₂-Prestatieladder
- 3**
HANDHAVEN p. 8
Handhaven van milieu wet- en regelgeving

“De CO₂-Prestatieladder werkt echt! Bij het ministerie I&W zorgt de Ladder ervoor dat er structureel wordt gestuurd op CO₂-reductie. En we geven het goede voorbeeld: een belangrijk signaal naar de markt en andere overheden.”

— Richard Hovinga,
Projectleider CO₂-Prestatieladder,
Ministerie van Infrastructuur
en Waterstaat

HEEL NEDERLAND GAAT AAN DE SLAG MET HET KLIMAATAKKOORD!

De CO₂-Prestatieladder versnelt de energietransitie

Nederland maakt serieus werk van de uitvoering van het Klimaatakkoord van Parijs. Het kabinet heeft in haar regeerakkoord stevige doelen voor CO₂-reductie opgenomen 2030. In 2050 moet Nederland vervolgens klimaatneutraal zijn.

Gemeenten, provincies en waterschappen krijgen een belangrijke rol bij het behalen van deze doelen en het vormgeven van de energietransitie op lokaal niveau. De CO₂-Prestatieladder is een veelzijdig instrument dat hierbij kan helpen.

WAT IS DE CO₂-PRESTATIELADDER?

De CO₂-Prestatieladder is hét duurzaamheidsinstrument van Nederland dat organisaties en overheden helpt bij het reduceren van CO₂ en kosten. Binnen de bedrijfsvoering, in projecten én in de keten. De Ladder wordt als CO₂-managementsysteem, als aanbestedingsinstrument en voor handhaving gebruikt:

CO₂-MANAGEMENTSYSTEEM

Elk type organisatie kan een certificaat op de CO₂-Prestatieladder halen. Met een certificaat toont de organisatie aan dat ze inzicht heeft in haar uitstoot, dat er ambitieuze doelstellingen en maatregelen worden genomen om deze uitstoot te reduceren en dat de organisatie hier continu in verbetert.

Het certificaat is op 5 verschillende niveaus te behalen: tot en met niveau 3 gaat het om de uitstoot van de eigen organisatie. Vanaf niveau 4 en 5 wordt er ook werk gemaakt van de CO₂-uitstoot van de keten en sector.

Elke gecertificeerde organisatie wordt jaarlijks geaudit door een onafhankelijke en geaccrediteerde Certificerende Instelling. Een gecertificeerde organisatie heeft hierdoor gegarandeerd een werkend CO₂-managementsysteem voor de organisatie en de projecten, dat jaarlijks wordt getoetst op ambities, reductie en continue verbetering.

WAAROM AAN DE SLAG MET DE CO₂-PRESTATIELADDER?

- 1 De CO₂-Prestatieladder is een effectief en veelzijdig instrument dat gebruikt kan worden om structureel CO₂ te reduceren, om via aanbestedingen invulling te geven aan een maatschappelijk verantwoord inkoopbeleid en voor handhaving van energie en milieu wet- en regelgeving.
- 2 Moet uw organisatie klimaatneutraal zijn in 2040? Of energieneutraal in 2030? De CO₂-Prestatieladder is hét instrument dat uw organisatie helpt bij het realiseren van ambitieuze klimaatdoelstellingen. Met de Ladder krijgt u inzicht in uitstoot, beleid, ambities en voortgang en u creëert bestuurlijk en intern draagvlak voor uw klimaatdoelstellingen.
- 3 Practice what you preach! Overheden hebben een voorbeeldfunctie. Het halen van een certificaat is een belangrijk signaal naar andere overheden, naar de markt en naar de burgers: u maakt serieus werk van CO₂-reductie.
- 4 Power of procurement: het aanbestedingsinstrument is relatief eenvoudig in te zetten en marktpartijen zijn er mee bekend: meer dan 850 organisaties hebben een certificaat voor de CO₂-Prestatieladder en meer dan 75 overheden (o.a. ProRail, Rijkswaterstaat, Alliander en diverse lokale overheden) zetten de Ladder in bij aanbestedingen.
- 5 Een certificaat vanaf niveau 3 is bewijs voor de EED energie-audit.
- 6 Kant en klaar voor gebruik: zowel certificeren op de CO₂-Prestatieladder als aanbesteden met de Ladder is al mogelijk sinds 2009: de eisen voor certificering en een handreiking voor aanbesteden zijn vrij toegankelijk op www.skao.nl.
- 7 De Ladder stimuleert samenwerking en een structurele dialoog tussen de publieke en private sector.
- 8 De werking van de Ladder is wetenschappelijk bewezen: uit onderzoek van de Universiteit Utrecht blijkt dat bedrijven die gecertificeerd zijn op de CO₂-Prestatieladder twee keer zo snel CO₂ reduceren dan het Nederlands gemiddelde. Gemiddeld halen ze een reductie van 3,2% per jaar.
- 9 De CO₂-Prestatieladder is door de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OECD) benoemd als internationale Best Practice voor duurzaam inkopen.

AANBESTEDINGSINSTRUMENT

Opdrachtgevers en overheden sturen steeds vaker op duurzaamheid door duurzaam aanbesteden te verankeren in de inkoopstrategie. De opdrachtgever pakt met de Ladder verantwoordelijkheid op het onderwerp maatschappelijk verantwoord inkopen en stuurt zo op CO₂-reductie van de projecten. CO₂-reductie wordt door de opdrachtgever beloond met gunningvoordeel. Hoe hoger het ambitieniveau van het bedrijf, hoe hoger het gunningvoordeel bij aanbestedingen. Op deze manier stimuleert u als opdrachtgever bedrijven om actief werk te maken van CO₂-reductie binnen de bedrijfsvoering en op projecten.

HANDHAVEN

De Ladder kan door het bevoegd gezag worden gebruikt bij het eenvoudig handhaven van wetgeving rond energie en milieu, zoals bijvoorbeeld de energie-audit.

OVER SKAO

De Stichting Klimaatvriendelijk Aanbesteden en Ondernemen (SKAO) is eigenaar en schemabeheerder van de CO₂-Prestatieladder. SKAO is onafhankelijk en verantwoordelijk voor het beheer en de doorontwikkeling van de CO₂-Prestatieladder.

Daarnaast geeft SKAO voorlichting, functioneert de stichting als helpdesk en kunnen we u verder helpen met alle vragen over de CO₂-Prestatieladder.

Wilt u meer weten over hoe u de Ladder kan toepassen in uw organisatie?

Neem vrijblijvend contact op met SKAO voor meer informatie en we komen graag een keer bij u langs.

1 VERDUURZAMEN VAN DE (OVERHEIDS)- ORGANISATIE

DE GECERTIFICEERDE OVERHEID

Niet alleen bedrijven kunnen een certificaat halen voor de CO₂-Prestatieladder. Ook overheden kunnen een certificaat halen. Alliander, ProRail, de gemeente Renkum en het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat gingen u voor en een tiental andere lokale overheden zijn ermee bezig.

“Iedere gemeente die de Ladder gaat beklimmen gaat geld besparen. CO₂-reductie dient dus niet alleen het groene doel, het levert ook geld op. Dat trekt de grootste pessimist over de streep.”

— Wendy Ruwhof, wethouder gemeente Renkum

VOORDELEN VOOR GECERTIFICEERDE OVERHEDEN

1 Invulling van klimaatdoelstellingen

Welke duurzaamheidsdoelstellingen heeft uw organisatie? Klimaatneutraal in 2040? 50% energiebesparing in 2025? Ligt er een concreet en uitvoerbaar plan om deze doelstellingen te halen?

- Dankzij de CO₂-Prestatieladder geen vage plannen of intenties meer, maar een concreet plan voor het verkrijgen van inzicht en sturen op CO₂-reductie. Daarmee kunt u gericht toewerken naar klimaatdoelstellingen als klimaatneutraal.
- Enkele gemeenten moeten voldoen aan de Energy Efficiency Directive (EED), de energie audit. Een certificaat op de CO₂-Prestatieladder vanaf niveau 3 geldt als alternatieve invulling van de EED.

2 Van inzicht naar een overtuigende en effectieve CO₂-reductiestrategie

Een effectief CO₂-reductiebeleid opstellen en realiseren kan alleen wanneer men weet wat en waar de uitstoot zit. Dit inzicht biedt het CO₂-managementsysteem de CO₂-Prestatieladder. De Ladder geeft niet alleen inzicht in uw uitstoot, maar ook in uw interne processen, het beleid en de ambities. De methodiek schrijft geen doelstellingen of maatregelen voor, maar stuurt op ambitie. Hierdoor geeft de Ladder focus en wordt er gestuurd op de grootste uitstoot en waar u het verschil kunt maken.

3 Zorgt voor draagvlak in de politiek en in de organisatie

Een van de grootste uitdagingen wat betreft de realisatie van duurzaamheidsplannen is het creëren van draagvlak binnen de organisatie. Omdat de Ladder een managementsysteem is, worden ambities, maatregelen, beleid en de voortgang hierop jaarlijks besproken en vastgesteld op diverse niveaus in de organisatie. Zo wordt er op bestuurlijk niveau en intern draagvlak gecreëerd voor CO₂-reductiedoelstellingen. Certificering op de Ladder kan daarom een manier zijn om intern dingen voor elkaar te krijgen.

4 Practice what you preach

Overheden hebben een voorbeeldfunctie. Het halen van een certificaat is een belangrijk signaal naar andere overheden, naar de markt en naar de burgers: u maakt serieus werk van CO₂-reductie.

AAN DE SLAG!

www.skao.nl/certificeren

2 MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD INKOPEN

INKOPEN EN AANBESTEDEN MET DE CO₂-PRESTATIELADDER

De Nederlandse overheid koopt per jaar voor ruim 73 miljard euro in. Met deze 'power of procurement' heeft de overheid een belangrijke invloed op het klimaat en de maatschappij. Om invulling te geven aan maatschappelijk verantwoord inkopen, maken overheden steeds vaker gebruik van de CO₂-Prestatieladder.

VOORDELEN VAN AANBESTEDEN MET DE CO₂-PRESTATIELADDER

1 Power of procurement: markt in beweging krijgen

Wanneer opdrachtgevers structureel het aanbestedings-instrument CO₂-Prestatieladder toepassen bij geschikte projecten, geeft dit een duidelijk signaal naar de markt en wordt CO₂-bewuste uitvoering van projecten een duidelijk competitief voordeel. CO₂-reductie wordt door de opdrachtgever namelijk beloond met gunningvoordeel. Hoe hoger het ambitieniveau van het bedrijf, hoe hoger het gunningvoordeel bij aanbestedingen. Steeds meer organisaties zullen zich laten certificeren op een steeds hoger ambitieniveau, waardoor de gehele sector inclusief toeleveranciers in beweging wordt gebracht: de power of procurement. Dit proces is al volop in gang: in 6 jaar tijd is maatschappelijk verantwoord inkopen met de CO₂-Prestatieladder gegroeid van 1 naar 75 opdrachtgevers en zijn ruim 850 organisaties in het bezit van een certificaat.

2 Dezelfde taal

De manier van aanbesteden met de CO₂-Prestatieladder is kant en klaar en sluit aan bij de Europese Aanbestedingswet. Het is mogelijk om de Ladder in te zetten bij leveringen, diensten en werken in allerlei verschillende sectoren en op allerlei projecten. Tegenwoordig wordt de CO₂-Prestatieladder in één op de tien Europese aanbestedingen gebruikt en is hiermee in Nederland grootste instrument om invulling te geven aan maatschappelijk verantwoord inkopen. Op de website van SKAO vindt u de Handreiking Aanbesteden met daarin het BPKV-criterium CO₂-Prestatieladder en een stappenplan voor opdrachtgevers.

3 Doorvertaling van klimaatambities naar inkoopstrategie

Uw organisatie heeft vast ambities op het gebied van duurzaamheid en CO₂, maar heeft u deze al doorvertaald naar uw inkoopbeleid? De CO₂-Prestatieladder is een praktisch instrument om hier invulling aan te geven.

AAN DE SLAG!

www.skao.nl/aanbesteden

Hoe werkt gunningvoordeel met de CO₂-Prestatieladder?

ORGANISATIE	INSCHRIJFPRIJS	NIVEAU OP DE LADDER	FICTIEF VOORDEEL	FICTIEVE PRIJS	AANBESTEDING GEWONNEN
A	€ 9,7 miljoen	niet	0%	€ 9,7 miljoen	Nee
B	€ 10 miljoen	3	4%	€ 9,6 miljoen	Nee
C	€ 10,3 miljoen	4	7%	€ 9,58 miljoen	Ja: € 10,3 miljoen

3

HANDHAVEN

HANDHAVEN VAN MILIEU
WET- EN REGELGEVING

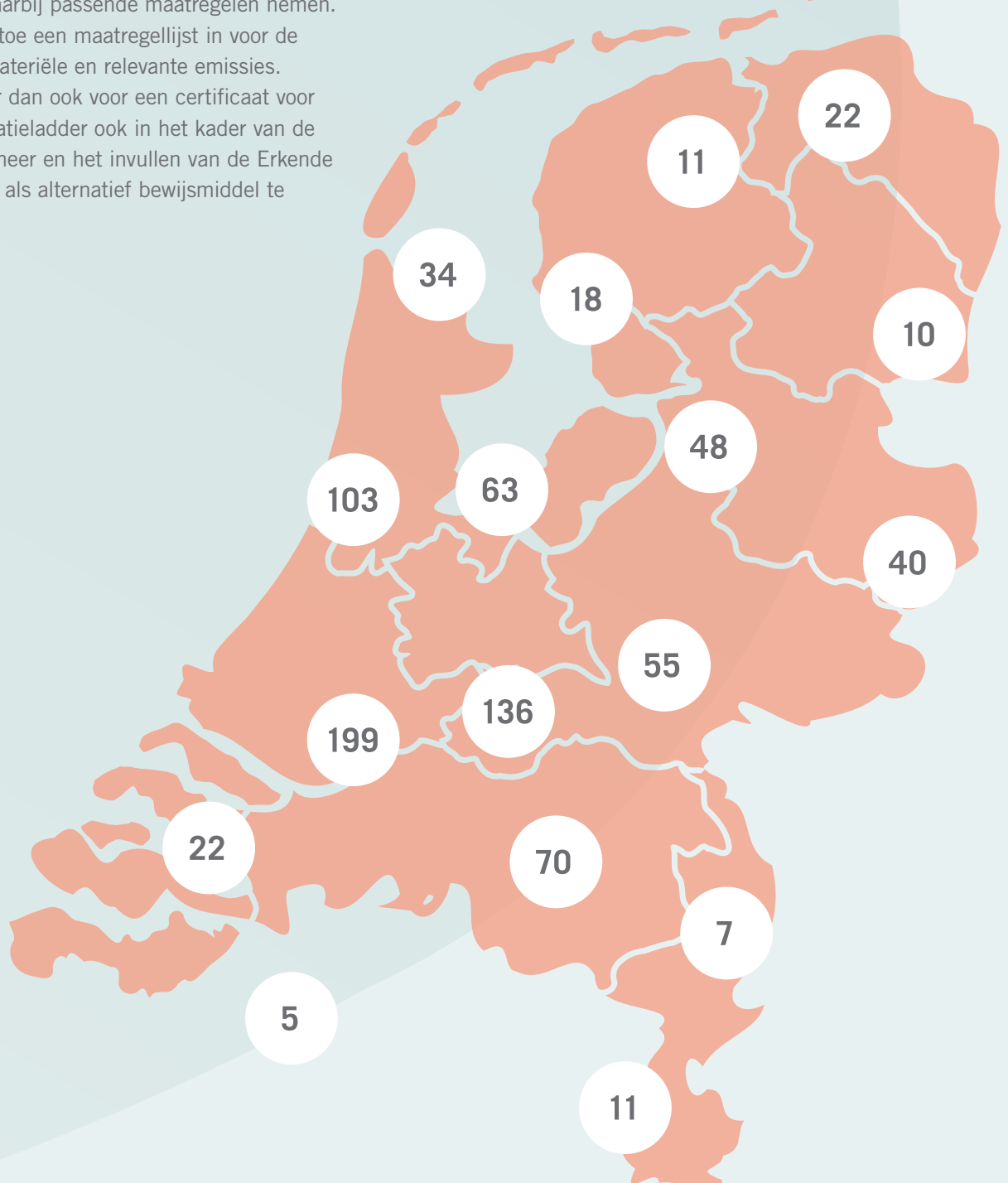

HANDHAVEN

De CO₂-Prestatieladder kan door bevoegd gezag ook gebruikt worden bij het handhaven van wetgeving op het gebied van energie en milieu. Zo geldt een certificaat op niveau 3 van de CO₂-Prestatieladder als bewijs dat aan de energie-audit verplichting in het kader van de EED Richtlijn voor de Europese Commissie is voldaan. Daarnaast moeten organisaties, om op niveau 3 van de CO₂-Prestatieladder gecertificeerd te zijn, een ambitieuze CO₂-reductiedoelstelling hebben en daarbij passende maatregelen nemen. Men vult hiertoe een maatregellijst in voor de organisatie materiële en relevante emissies. SKAO pleit er dan ook voor een certificaat voor de CO₂-Prestatieladder ook in het kader van de Wet Milieubeheer en het invullen van de Erkende Maatregellijst als alternatief bewijsmiddel te laten gelden.

Alle certificaathouders in Nederland

‘WE HEBBEN HET ONMEETBARE MEETBAAR GEMAAKT’

Renkum is de eerste gemeente in Nederland met een certificaat voor de CO₂-Prestatieladder. SKAO sprak met wethouder **Wendy Ruwhof** en beleidsmedewerker **Melanie Hutting** over de groene “schatten”. ‘CO₂-reductie levert je ook geld op. Dat trekt zelfs de grootste pessimist over de streep.’

TEKST BRIAN HEIKAMP

In haar missie om een milieuvriendelijke overheid te worden, klopt de gemeente in 2014 aan bij SKAO. Renkum heeft bij aanbestedingen al ervaringen opgedaan met de CO₂-Prestatieladder van SKAO. De tijd is rijp voor een eigen certificaat. ‘Als je bedrijven vraagt ermee aan de slag te gaan dan is het logisch om zelf ook een certificaat te halen’, zegt Wendy Ruwhof. Ofwel: Practice what you preach.’

De gemeente mikt op negentig procent CO₂ reductie in 2019 en in 2040 wordt helemaal geen CO₂ meer uitgestoten. Eventuele broeikasgassen worden elders gecompenseerd. De gemeente koopt honderd procent groene, in Nederland opgewekte energie in.

Dat is een stevige missie.

Wendy Ruwhof: ‘Klopt, en “klimaatneutraal” zijn, klinkt best abstract, organisaties die zeggen dat ze duurzaam ondernemen, hebben vaak een vaag verhaal. Wij wilden een tastbaar verhaal, laten zien wat je écht doet. Dat hebben we geweten. Het was een crime om het energieverbruik in kaart te brengen. Wist je dat bijna alle gemeenten niet meten, maar gewoon een schatting doen van de hoeveelheid energie die zij verbruiken? Schatten. Dan kun je dus niet hard maken dat je energie bespaart.’

Hoe draagt de CO₂-Prestatieladder bij?

Wendy: ‘Het fijne van de CO₂-Prestatieladder is het inzicht in verbruik en de stappen die je moet zetten zijn heel concreet. Hierdoor kunnen we onderbouwen wat we doen. Met als resultaat dat we in anderhalf jaar tijd het onmeetbare meetbaar hebben gemaakt.’

Zoals?

Wendy: ‘We hebben slimme meters geplaatst. Digitale energiemeters die inzicht geven in energieverbruik. We kunnen precies zien hoeveel energie we verbruiken voor bijvoorbeeld straatverlichting. Ook hebben we informatie over ons energieverbruik geordend. Dat was rommelig. Een hels karwei.’

Melanie Hutting: ‘We hadden geen Excelsheetje met een handig overzicht van onze “energievreter”. Ook een nadeel: elke inkoper heeft een andere portefeuille. Hierdoor is de één verantwoordelijk voor straatverlichting, de ander voor gemalen. De administratie wordt dus niet consistent bijgehouden. Om overzicht te krijgen hebben we de energiemaatschappijen gevraagd hoeveel wij nu écht verbruiken. Daar hadden ze merkwaardig genoeg geen antwoord op. Ze konden alleen schattingen doen. Kortom: we konden niet nagaan of onze energierekeningen klopten. Puur nattevingerwerk. Met de slimme meters weten we precies wat we verbruiken. We krijgen nu veel creditnota’s binnen. En daar worden raadsleden wel enthousiast van.’

Want groen is poen?

Wendy: ‘Mijn collega van financiën was blij. Ik durf te zeggen dat iedere gemeente die de ladder wil gaan beklimmen geld gaat besparen. CO₂-reductie dient dus niet alleen het groene doel, het levert je ook geld op. Dat trekt zelfs de grootste pessimist over de streep.’

Hoe krijg je collega’s enthousiast?

Wendy: ‘We hebben een aantal collega’s uitgeroepen tot duurzaamheidsambassadeurs. Een clubje gemotiveerde

mensen uit alle lagen van de organisatie. Zij zorgen ervoor dat collega's bewuster worden van duurzaam.'

Waar liepen jullie tegenaan?

Melanie: 'De bepaling van de boundary (organisatorische grens) was erg lastig. Welke onderdelen van de gemeente moeten wij meenemen voor de certificering? De gemeente Renkum heeft veel zeggenschap regelingen. Het is dus niet te vergelijken met een bedrijf dat kijkt naar financiële en operationele zeggenschap.'

Leg eens uit?

Wendy: 'Bijna iedere gemeente maakt gebruik van minstens twintig gemeenschappelijke regelingen die vaak groter zijn dan de gemeente. Vaak heb je dan maar voor een klein deel zeggenschap. Een goed voorbeeld is een veiligheidsregio met een brandweer, politie en ambulance. Natuurlijk zit een gemeente daarbij. Dat is iets wat je moet faciliteren. Het kan dus voorkomen dat de CO₂-footprint van een zeggenschap groter is dan de gemeente. Een zeggenschap heeft ook zijn eigen directie. Daarom hebben we vooral gekeken naar de mate van invloed. Wij moeten in een bepaalde scope wel echt invloed kunnen uitoefenen.'

Wat doet de gemeente Renkum nog meer aan duurzaamheid?

Melanie: 'Met de regio voor inkoop van groene energie doen we een aanbesteding. Vanaf 1 januari 2018 gaan wij over op groene stroom: Dan verbruiken we al meteen een stuk minder CO₂. We zijn ook druk met een aanbesteding om al onze verlichting duurzaam te maken. Daarnaast hebben we nog veel maatregelen die in de bedrijfsvoering zitten.'

Wendy: 'We draaien projecten met inwoners zodat zij de wijk kunnen verduurzamen. Denk aan afval-scheiding. Landelijk moeten huishoudens in 2020 75 procent van hun afval gescheiden aanleveren. Wij willen die 75 procent al in 2018 bereiken. We hebben daarvoor een nieuw systeem ontwikkeld waarbij het restafval A. minder vaak wordt opgehaald en B. een bedrag betaald moet worden. En alle te hergebruiken stromen worden vaker en gratis opgehaald. Wij weten nu al dat het scheiden van papier binnen één maand met 8 procent is gestegen. En dat is nog maar één stroom. Dat geldt ook voor PMD (plastic, metalen verpakkingen en drankkartons). Het volume restafval in de gemeente Renkum is daarom ook flink afgenomen.'

Wendy: 'Er is veel interesse voor duurzaamheid in Renkum. Dat merk je bij de diverse bijeenkomsten die wij organiseren voor inwoners. 98 procent van de Renkummers vindt het scheiden van afval belangrijk. Het mooiste? Als een buurman in al zijn enthousiasme het voortouw neemt en mede-inwoners meekrijgt.' *Melanie:* 'Je merkt dat mensen nog enthousiaster worden als ze horen dat het hen ook iets oplevert. Niemand legt zomaar zonnepanelen op het dak omdat het zo mooi staat.'

Hebben jullie tips voor andere gemeenten?

Wendy en Melanie: 'Zorg dat je andere afdelingen meekrijgt. Stel een club van ambassadeurs samen van mensen die (van huis uit) al geïnteresseerd zijn in duurzaamheid. Mensen die het écht leuk vinden. Dat werkt beter dan één duurzaamheidsmanager die in zijn eentje de hele organisatie moet "opwarmen".'

Wilt u meer weten over hoe u de Ladder kan toepassen in uw organisatie?
Neem vrijblijvend contact op met SKAO voor meer informatie.

maud.vastbinder@skao.nl

Stichting Klimaatvriendelijk Aanbesteden & Ondernemen
Zuilenstraat 7a | 3512 NA Utrecht

www.skao.nl
030 7116800

Mei 2018